LISAKOLI YA MOLDNGO'YA MAKOKÍ YA MOTO

MALOBA YA YAMBO

Na botáláká 'te kondima limɛmya ya bato nyɔńsɔ ya molɔńgɔ´mpé makokí ma bangó óyo ezalí ndéngé mɔκɔ´mpé bakokí kopímela moto tɛ´ezalí ntína ya bonsɔmí, bosémbo mpé kímyá káti ya molɔńgɔ´. Na botáláká 'te komɔńa mpámba mpé kobóya kotósa esengeli ya moto ebátelama na bokonzi ya bosémbo mpɔˆ'te, na sima yangó, moto ákóma na botɔmbɔki esóngó na minyɔκɔli tɛ´,

Na botáláká 'te esengélí koléndisa boyókani na káti ya bikólo,

Na botáláká 'te na káti ya Mokandá ya Mibéko ya Lisangá ya Bikólo ya Molońgo, bato ya molońgo bayébísí lisúsu loléngé bandimí maloki ya ntína ya moto, limemya mpé lokúmú ya moto, bokokani ya makokí ya băsí mpé babáli mpé na botáláká 'te bangó bayébísí 'te bazwí mokáno ya kobongisa ezalélí ya moto mpé kosála 'te moto azwa bomoi malámu mpenzá na káti ya bonsomí ya monene mpenzá,

Na botáláká 'te kozala bato nyońso na makanisi ndéngé moκo´mpoˆna makokí mpé bonsomí yangó, ezalí na ntína monεήε mpoˆ'te óyo bakáni elónga,

Likita monsńs ezalí koyébisa Lisakoli ya molońgo oyo ya makoki ya moto lokóla eloko óyo bato mpé bikólo nyońso balingí bazwa, mpo te bato mpé mangómbá nyońso, na bobátelaka ntángo nyońso Lisakoli yangó na motéma, basála makási na botéyi mpé bokólísí bwányá, mpo te makokí mpé bonsomí yangó etósama mpé basála te bandima mpé basálélí yangó na bosolo mpenzá na molońgo mobimba, ezala na káti ya bato ya Bikólo ya Lisangá bangó moko to na káti ya ekólo mpé molońgo mobimba.

ETÉNI YAMBO (1)

Bato nyońso na mbótama bazalí nsomí mpé bakókání na limemya mpé makokí. Bazalí na mayeľe mpé basengélí kovánda na bondeko o káti na bangó.

ETÉNI YA 2

Moto nyońso azalí na makokí mpé bonsomí nyońso óyo elimbólámí na káti ya Lisakoli óyo, bokɛsɛni atá mokɛ´tɛ´, na mambí matálí lomposo ya nzóto, bomwǎsí tǒ bobáli, lokóta, lingómba ya nzámbe, makanisi ya politiki tǒ ya ndéngé mosúsu, ekólo tǒ lingómba ya bato, bokulaka, mbótama tǒ makambo mosúsu.

Epái mosúsu, na botálaka elɔκɔ ya moto, epikísámí kosála bokɛsɛni na mambí matálí mibéko ya politiki, mibéko ya bosámbisi tŏ ya boyókani na mikili mosúsu, ezala ekólo tŏ mabelé ya nsɔmí tŏ óyo eyángélémání na baúta, tŏ óyo ezwí bonsɔmí ya síkísíkí tɛ́.

ETÉNI YA 3

Moto nyońso azalí na likokí ya kozala na bomoi, na kozala nsomí mpé kozala motéma nsei na bomoto na yě.

ETÉNI YA 4

Moto atá mokε´tε´asengélí kozala moúmbu; boúmbu mpé botεKi baúmbu epikísámí na ndéngé nyɔńsɔ.

ETÉNI YA 5

Moto atá moke´te´asengélí konyokama mpé kosalelama makambo ya bonyama mpé óyo ezanga bomoto na lokúmú.

ETÉNI YA 6

Moto nyońso azalí na likokí 'te bayéba makokí na yě bipái nyońso.

ETÉNI YA 7

Bato nyońso bakokání libosó ya mobéko mpé bazalí na likokí ya kobátelama na mobéko sé ndéngé moko. Bánso bazalí na likokí ya kobátelama sé ndéngé moko esóngó na bikelá nyońso ya bokesenisi elongobani te na Lisakoli óyo mpé esóngó na bikelá nyońso óyo ekobota bokesenisi yangó.

ETÉNI YA 8

Moto nyońso azalí na likokí ya koluka lisálisi ya nsoľo mpenzá na libosó ya mangómbá ya bosámbisi ya ekólo óyo ezalí na bwányá esóngó na bikelá óyo ekotángola maloki ya ntína endimámí na mibéko mpo na yě.

ETÉNI YA 9

Moto mɔκ̃ɔ´tɛ´akokí kokangama tŏ kobengisama ntína tεί

ETÉNI YA 10

Moto nyońso azalí na likokí 'te likambo na yě lokóla ya bato nyońso, esámbisama na bosémbo mpé na miso ya bato nyońso na esámbiselo ya nsomi mpé ya epái moko te, óyo ekozwa mikáno engebene na makokí mpé masenginyá yě to engebene na bosolo ya likambo yě afúndámí.

ETÉNI YA 11

Moto nyońso óyo afúndámí na likambo azalí naíno maboko mpεmbe téé ntángo bakotatola εngεβεήε na mobéko, mabé yě asálí, na libánza óyo ekosalama na miso ya bato nyońso, epái wápi mánso esengélí kosalama mpo te mofúndami azwa na yě.

Moto atá mɔkɔ´tɛ´asengélí kozwa etúmbu mpɔˆna makambo tǒ botíki óyo, ntángo esálámákí, ezalákí naíno mbéba tɛ´, ɛngɛʁɛńɛ´na mibéko ya ekólo tǒ ya molɔńgɔ´. Soo loléngé yangó, bakokí tɛ´kopɛśa moto etúmbu koleka óyo ezalaka kopɛśama na ntángo likambo esalámákí.

ETÉNI YA 12

Moto atâ mɔkɔ´tɛˆakokí kokɔta mpámba na makambo etálí ezaleli, libótá, ndáko mpé mikandá ya nganda tŏ mpé kobébisa lokúmú na yĕ. Moto nyɔńsɔ azalí na likokí ya kobátelama na mobéko esóngó na bikɔta-kɔta yangó.

ETÉNI YA 13

Moto nyońso azalí na makokí ya kotámbola ndéngé alingí mpé kopona esíká

ya kovánda káti ya ekólo.

Moto nyońso azalí na makokí ya kotíka ekólo nyońso atá ya yě moκo´mpoˆna kokɛnda na ekólo mosúsu; yě akokí mpé kozónga na ekólo na yě.

ETÉNI YA 14

Na libosó ya monyokoli, moto nyońso azalí na likokí ya koluka mpé kozwa esíká ya kobómba nzóto na bikólo mosúsu.

Likokí yangó likopεśama tε´na moto afúndámí na likambo ya makási tŏ na bikelá óyo elongobani tε´na mibéko ya Lisangá ya Bikólo ya Molɔńgɔ´.

ETÉNI YA 15

Moto nyońso azalí na likokí ya koyébana mosí-ekólo.

Bakokí te´kopímela moto likokí ya kozala mosí-ekólo tŏ ya kokóma moto ya ekólo mosúsu.

FTÉNT YA 16

Sokí mobú ya kobálana ekokí, mobali mpé mwâsí bakokí kokwêlana mpé kotónga libóta mpé masímbisi ezala te´na makambo etálí lomposo, ekólo tŏ lingómba ya nzámbe. Bangó bazalí na makokí sé ndéngé moko´na makambo etálí makwéla, ezala ntángo ya makwéla tŏ ntángo ya bokabwani.

Libála ekokí kosalama sé sokí mwâsí na mobali bangó méi bandimi na motéma moko.

Libála ezalí longómba ya ntína mpɔ^na bato mpé ezalí na likokí ya kobátelama na bato mpé Lɛťa.

ETÉNI YA 17

Moto nyońso azala yě mokoʻtŏ na káti ya lisangá, azalí na likokí ya mokóló-ekólo.

Bakokí atá mokε´tε´kopímela tŏ koboťola moto eloko na yĕ sokí ntína ezalí tε.´

ETÉNI YA 18

Moto nyɔńsɔ azalí na likokí, ya kozala na makanisi na yě, mayεľε na yě ya motéma mpé lingómba na yě ya nzámbe; likokí yangó ekopεśa yě ndingisa ya kopɔna lingómba ya nzámbe tǒ kobóngola makanisi na yě, yě mɔkɔ´tǒ elongo na baníngá, ezala na mǐso ya bato ya mεi; na botéyi, na bikelá, na bokúmisi nzámbe mpé milúlú.

ETÉNI YA 19

Moto nyońso azalí na likokí ya bokanisi mpé bolobi; yangó ekopεśa yĕ ndingisa ya kozala na bomoi na motéma tε´likoló ya makanisi na yĕ ndingisa ya koluka, kozwa mpé kopanza mayébisi na makanisi esíká na esíká, na ndéngé alingí koyébisa yangó.

ETÉNI YA 20

Moto nyońso azalí na likokí ya kozala na likita mpé lingómbá óyo ezalí na kímyá.

Ekokí tε kosengama na makási tε moto akoťa na lingómbá.

ETÉNI YA 21

Moto nyońso azalí na likokí ya kotíya maboko na bokambi misálá ya ekólo na yě ezala yě moko′tŏ na batóma yě moko′aponí.

Moto nyońso azalí na likokí, lokóla baníngá nyońso ya kosála misálá ya Lεťa.

Bolingi yangó esengélí komońana na maponi ya sémbo óyo esengélí kosalama mbala na mbala, na lipońeli ya bato nyońso mpé na boponi ya Lingómbá tó na ndéngé mosúsu ekokani na yangó mpé ekosála 'te bato bapona na bonsomí nyońso.

ETÉNI YA 22

Moto nyɔńsɔ, lokóla azalí mɔκɔ´ya lingómbá, azalí na likokí ya kozwa lisálisi ya esálelo-lisungi, oyo ezalí na ndingisa ya kopɛśa moto makokí ya yĕ ya mosólo, ya bomɔi mpé ezaleli, mpɔˆna lokúmú mpé bokóli malámu ya bomoto na yĕ, na lisálisi ya bokási ya ekólo mpé ya boyókani ya mikili na mikili, ɛngɛʁɛńɛ´na mwangó mpé bokulaka ya ekólo na ekólo.

ETÉNI YA 23

Moto nyońso azalí na likokí ya kozwa mosálá, ya kopona mosálá yě alingí, na ndéngé ya sémbo elongobani na mosálá, mpé basengélí kobátela ya esóngó na bosomɛlɛ.

Bato nyońso bazalí na likokí, bokeseni atá te, ya kozwa lifúta ekokani mpo^na mosálá ekokani.

Moto nyońso akosála, azalí na likokí ya kozwa lifúta ya sémbo mpé elongobani, oyo ekosála te´yě na libóta na yě bazwa bomoi elongobani na lokúmú ya moto, mpé ekokí kobongisama lisúsu na ndéngé nyońso ya bobáteli bomoi.

Moto nyońso azalí na likokí ya kokela basendiká elongo na baningá mpé kokota na basendiká mpona kokeńgela maloki na yě.

ETÉNI YA 24

Moto nyońso azalí na likokí ya bopémisi mpé bopémisi nzóto, míngi ya bozwi eleko ya sémbo ya boúmélí na mosálá mpé na bozwi lifúta na bakonzi ya mbala na mbala.

ETÉNI YA 25

Moto nyońso azalí na likokí ya kobíkela na ndéngé elongobani mpo^'te azwa bokolońgońú, bozala malámu ya yě mpé ya libóta na yě epúsí na makambo etálí kolíya, koláta, kovánda, kosálisa nzóto mpé kosungama na ndéngé esengélí; yě azalí na likokí ya kosálisama na ntángo ya bosomεlε, bokono, bosεlε, bozéngé, bobangé tŏ na ntángo mosúsu yě

akozánga mosólo ya kobíkela na sima ya makambo esálámí na bolinga na yě tεί

Bomamá mpé bomwǎna ezalí na likokí ya kosungama na ndéngé elongobani. Mwǎna nyɔńsɔ abótama káti ya makwéla tǒ na libándá asengélí kobátelama tǒ ndéngé mɔkɔ.´

ETÉNI YA 26

Moto nyońso azalí na likokí ya bokólísi bwányá mpé mayεľε. Matéya esengélí kopεśama mpámba, mosólo tε, atá na bakelási ya mabandela. Matéya ya mabandela esengéní kopεśama na moto nyońso. Matéya ya tekniki mpé ya mosálá esengélí kopεśama bipái nyońso; eposá ya kozwa matéya ya kelási ya minεńε esengélí kopεśama na bato nyońso, sé ndéngé moko, εngεβεńε na mayεľε na bangó.

Bokólísi bwányá mpé mayεlε esengélí kosála tε´moto akóla na ndéngé nyɔńsɔ mpé atósa malámu mpenzá makokí mpé bonsɔmí ya ntína na moto. Yangó esengélí komɛma boyókani, bobóto, bolingo káti ya bikólo mpé mangómbá ya bato oyo lomposo mpé boyambi ekɛsɛni; yangó mpé esengélí kobɔngisa misálá ya Lisangá ya Bikólo ya Molɔńgɔ´mpɔˆna bobáteli kímyá.

Babóti bazalí na likokí ya yambo, ya bop⊃ni ndéngé ya matéya esengélí kopɛśama na băna na bangó.

ETÉNI YA 27

Moto nyońso azalí na likokí ya kotíya maboko ndéngé alingí na misálá ya bokólísi bwányá ya lingómbá, kopεśεla na nkoti, mpé kotíya maboko na botómboli nzébi mpé bolámu ya yangó.

Moto nyońso azalí na likokí 'te matómba ya misálá ya yě ya nzébi, ya bokómi mpé ya nkoti ebátelama.

ETÉNI YA 28

Moto nyońso azalí na likokí 'te káti ya bato mpé bikólo, nyońso ebóngá mpo^te makokí mpé bonsomí oyo ekomámí káti ya Lisakoli oyo elónga.

ETÉNI YA 29

Moto azalí na mikúmba epái ya lingómbá oyo ekopεśa yě eposá ya bokólísi bomoto na yě na ndéngé elongobani.

Moto nyońso, na botálaka makokí mpé bonsomí na yě, asengélí kosála sé mikúmba oyo eyébání na mobéko sé mpo^'te bayéba mpé bakúmisa maloki mpé bonsomí ya baníngá, mpé mpo^na kotósa mibéko ya sémbo ya ezalela kímyá ya bato mpé bozali malámu káti ya lingómbá ya boyángeli lisangá.

Makokí mpé bonsɔmí yangó makokí, atâ mokε´tε, kozala esóngó na masεńgi ya Lisangá ya Bikólo ya Molɔńgɔ.´

ETÉNI YA 30

Mobéko atá mɔκ̃ɔ´tɛ´ya Lisangá óyo ekokí kozala mpɔˆna Lεta, na lisangá ya bato, tŏ na moto, likokí ya kosála likambo óyo ekonyata makokí mpé

bonsomí áwa.